

EXPUNERE DE MOTIVE

Proiectul Legii privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal se înscrie în contextul general al armonizării legislației românești cu reglementările internaționale în materie, urmărind să realizeze o reformă radicală a sistemului de executare a pedepselor.

La elaborarea acestui proiect de lege s-au avut în vedere atât prevederile Constituției României cât și documente internaționale relevante, în principal Regulile standard minime pentru tratamentul deținuților, document adoptat de Primul Congres ONU cu privire la prevenirea infracțiunilor și tratamentul aplicat infractorilor din 30 august 1955, aprobate de ECOSOC prin rezoluțiile 663 C (XXIV)/1957 și 2076 (LXII)/1977, Regulile europene cu privire la penitenciare adoptate prin Recomandarea R (87) 3 a Consiliului de Miniștri al Consiliului Europei, rapoartele Comitetului european pentru prevenirea torturii și hotărârile în materie ale Curții Europene a Drepturilor Omului.

Proiectul de lege stabilește mai întâi, în Titlul I, norme cu valoare de principiu, cum sunt cele referitoare la legalitatea executării pedepselor, numai în temeiul unei hotărâri judecătorești definitive de condamnare, respectarea demnității umane, interzicerea supunerii persoanelor condamnate la tortură, tratamente inumane, degradante ori la alte rele tratamente, precum și interzicerea oricărei forme de discriminare în executarea pedepselor.

Un element de noutate îl constituie introducerea instituției judecătorului delegat pentru executarea pedepselor, căruia îi revine competența de a supraveghea și controla asigurarea legalității în executarea pedepselor, dar și a măsurilor preventive privative de libertate (reținerea și arestarea preventivă).

În Titlurile II și III, sunt reglementate modul de executare a pedepsei amenzii și respectiv condițiile de supraveghere a executării măsurilor de supraveghere și obligațiilor dispuse de instanță potrivit Codului penal, în cazul suspendării executării pedepsei închisorii sub supraveghere, activitate în care, alături de judecătorul delegat la compartimentul de executări penale al instanței de executare, sunt implicați și consilieri ai Serviciilor de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor.

Titlul IV este consacrat reglementării executării pedepselor privative de libertate, cuprinzând dispoziții privitoare la organizarea administrativă a executării acestor pedepse; regimurile de executare a pedepselor; condițiile de detenție;

drepturile și obligațiile persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate; munca prestată de persoanele condamnate pe perioada detenției; activitățile educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, instruire școlară și formare profesională în care sunt implicate aceste persoane pe durata executării pedepselor; recompensele ce le pot fi acordate și sancțiunile atrase de abaterile disciplinare săvârșite; liberarea condiționată; documentele întocmite de administrația penitenciarului.

Cu privire la executarea pedepselor privative de libertate, proiectul de lege propune o reconsiderare a politicii penale, în sensul renunțării la caracterul eminamente represiv al reglementărilor actuale, acestora fiindu-le preferate soluții care se întemeiază pe necesitatea recuperării sociale a persoanelor condamnate, pe stimularea reeducării acestora.

În acest sens, în acord cu modificările propuse a fi aduse Codului penal, se realizează o diferențiere a regimurilor de executare a pedepselor privative de libertate, în funcție de felul și durata acestora, precum și în raport de conduita persoanelor condamnate pe durata executării pedepselor. Se stabilesc astfel patru regimuri de executare a pedepselor privative de libertate: regimul de maximă siguranță, regimul închis, regimul semideschis și regimul deschis, care se bazează pe un sistem progresiv, persoanele condamnate având posibilitatea să treacă dintr-un regim de executare în altul, în funcție de comportamentul manifestat pe perioada detenției. Regimurile de executare se diferențiază în funcție de condițiile de detenție, gradul de limitare a libertății de mișcare a persoanelor condamnate, modul de prestare a muncii și respectiv de desfășurare a activităților educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială. Regimurile de executare sunt stabilite de o comisie de individualizare care va funcționa în fiecare penitenciar și pot fi schimbate oricând, în funcție de conduita persoanei condamnate, într-unul mai sever sau mai puțin sever, după caz, măsură care se dispune de judecătorul delegat pentru executarea pedepselor privative de libertate și poate fi supusă controlului instanței de judecată competente.

Cu privire la condițiile de detenție, sunt stabilite reguli privind primirea, cazarea și transferarea persoanelor condamnate, ținuta și alimentația acestora și sunt determinate în mod strict cazurile și condițiile în care, pentru a preveni un pericol real și concret, este posibilă imobilizarea deținuților.

Dintre elementele de noutate în legislația românească, propuse prin proiectul de lege, menționăm interzicerea transferării în penitenciare și respectiv în alte penitenciare decât cele pentru minori și tineri, pe o perioadă mai mare de 5 zile, a minorilor aflați în executarea unor măsuri educative sau pedepse privative de libertate, măsură care urmărește, pe de o parte, să împiedice introducerea minorilor într-un mediu care poate afecta procesul de recuperare socială a acestora iar, pe de altă parte, să asigure continuitatea procesului educativ al minorilor implicați în activități de instruire școlară ori calificare profesională.

De asemenea, se propune renunțarea la reglementarea actuală care obligă condamnații să poarte costum penitenciar, impunerea unei astfel de ținute nefiind

justificată de nici un motiv rezonabil și venind în contradicție cu Regulile penitenciare ONU și europene, conform cărora condițiile de detenție trebuie să fie cât mai apropiate cu putință de modul de viață al oamenilor liberi. În consecință, proiectul de lege stabilește că persoanele condamnate vor purta o ținută civilă, indiferent de regimul în care execută pedeapsa iar, în cazul în care acestea nu dispun de o ținută personală, ea va fi asigurată în mod gratuit de administrația penitenciarului.

Pentru situația refuzului de hrană din partea unei persoane condamnate, proiectul de lege stabilește obligația ascultării imediate a acesteia de către judecătorul delegat pentru executarea pedepselor privative de libertate, care va dispune măsurile legale corespunzătoare, precum și obligația directorului penitenciarului de lua măsuri pentru transferarea persoanei respective în infirmeria penitenciarului, unde va fi ținută sub supravegherea atentă a personalului medical.

În acord cu standardele internaționale în materie, se interzice imobilizarea cu lanțuri a oricărei persoane condamnate, precum și folosirea lanțurilor și cătușelor pentru imobilizarea unui deținut din considerente de ordin medical.

Proiectul de lege recunoaște persoanelor condamnate o serie de drepturi (dreptul de a-și exprima opiniile și de a-și manifesta credințele religioase, dreptul la informație, dreptul la consultarea documentelor de interes personal, dreptul de petiționare, dreptul la corespondență, dreptul la convorbiri telefonice, dreptul de a primi vizite și bunuri, dreptul la asistență medicală, dreptul la asistență diplomatică pentru cetățenii străini, dreptul la încheierea unei căsătorii), instituindu-se totodată garanții pentru exercitarea neîngrădită a acestor drepturi, corelativ cu stabilirea de obligații pentru administrația locului de deținere cât privește luarea măsurilor necesare pentru asigurarea exercitării drepturilor respective.

Pentru a îngădi ingerința administrației penitenciarului în exercitarea neîngrădită a dreptului la corespondență, deschiderea sau reținerea acesteia se poate realiza numai pe baza dispozițiilor emise în scris și motivat de către judecătorul delegat pentru executarea pedepselor privative de libertate și doar dacă există indicii temeinice cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, persoana condamnată fiind înștiințată în scris, de îndată, despre luarea acestei măsuri.

Pentru a asigura în mod real exercitarea dreptului de petiționare și a dreptului la corespondență, proiectul de lege propune ca, în situația în care persoanele condamnate nu dispun de mijloacele bănești necesare, cheltuielile legate de exercitarea acestor drepturi în raport cu organele judiciare, instanțele sau organizațiile internaționale a căror competență a fost recunoscută de România, apărătorul și organizațiile neguvernamentale care își desfășoară activitatea în domeniul protecției drepturilor omului să fie suportate de administrația penitenciarului.

În cazul îngădirii de către administrația penitenciarului a exercitării vreunui dintre drepturile menționate, se recunoaște celui condamnat dreptul de a contesta actele respective în fața judecător delegat pentru executarea pedepselor privative de libertate, care va pronunța o soluție numai după ascultarea persoanei

condamnate, putând dispune totodată ascultarea oricărei alte persoane care poate furniza date și informații necesare aflării adevărului.

Prin proiectul de lege se propun reglementări noi și cât privește munca prestată de către persoanele condamnate, care este remunerată, cu excepția activităților cu caracter gospodăresc necesare penitenciarului și a celor prestate în caz de calamitate, stabilindu-se în detaliu condițiile de prestare a muncii, numai pe baza acordului celui condamnat, durata zilei de muncă, regimul de prestare a muncii, normele de protecție a muncii și formele de asistență socială în cazul pierderii capacității de muncă datorită unui accident sau unei boli profesionale intervenite în timpul executării pedepsei, plata muncii prestate și modul de repartizare a veniturilor cuvenite persoanelor condamnate.

Ca element de noutate, în acord cu reglementările internaționale, se stabilește și remunerarea condamnaților care participă la activități de instruire școlară, de calificare sau recalificarea profesională, activități care sunt asimilate astfel cu munca prestată.

Din veniturile realizate de pe urma muncii prestate, persoanei condamnate îi va reveni un procent de 30 %, față de 10 % cât este în prezent, procent din care o cotă de 90 % poate fi folosită de persoana condamnată pe durata detenției iar restul de 10 % se consemnează pe numele său, urmând a fi încasat cu dobânda aferentă în momentul punerii în libertate.

Pentru a garanta și realizarea drepturilor persoanelor prejudiciate prin infracțiunea comisă de persoana condamnată, se prevede că, în situația în care aceasta nu a achitat despăgubirile civile la care a fost obligată, până la primirea în penitenciar, o cotă de jumătate din procentul de 30 % ce i se cuvine ca urmare a muncii prestate pe perioada detenției se utilizează pentru repararea pagubei cauzate părții civile.

Cu privire la activitățile de formare profesională, se propune realizarea acestora pe baza unor programe stabilite de administrația fiecărui penitenciar împreună cu Agenția națională pentru ocuparea forței de muncă sau cu structurile teritoriale ale acesteia, pentru a se realiza adaptarea activităților respective atât opțiunilor și aptitudinilor persoanelor condamnate, cât și cerințelor reale ale pieței forței de muncă.

Proiectul de lege propune și un nou sistem de recompensare a condamnaților care au manifestat pe perioada detenției o conduită bună, aceștia putând beneficia de o serie de recompense, mergând de la implicarea lor activă în desfășurarea de activități educative, ridicarea unor sancțiuni disciplinare aplicate anterior, suplimentarea drepturilor la pachete și vizite, acordarea de premii și până la permisiunea ieșirii din penitenciar pentru maximum 10 zile.

În acord cu principiul legalității executării pedepselor, sunt stabilite în mod expres abaterile disciplinare care atrag sancționarea persoanelor condamnate, precum și procedura disciplinară, stabilindu-se că aplicarea sancțiunilor disciplinare enumerate limitativ în lege (avertismentul, suspendarea dreptului de a participa la activități educative, a dreptului de a presta o muncă, a dreptului de a primi și

cumpăra bunuri cu excepția celor necesare pentru igiena individuală, a dreptului de a primi vizite, toate acestea pe o perioadă determinată mergând de la o lună până la 3 luni, izolarea pentru maximum 10 zile) nu poate îngreuna sub nici o formă drepturile la apărare, de petiționare, la corespondență, la asistență medicală, la hrană, la lumină și la plimbarea zilnică.

De asemenea, se recunoaște condamnatului sancționat disciplinar dreptul de a contesta sancțiunea aplicată de comisia disciplinară din penitenciar în fața judecătorului delegat pentru executarea pedepselor privative de libertate, soluția acestuia, pronunțată numai după ascultarea celui condamnat, putând fi supusă la rândul ei controlului instanței de judecată competente.

În materia liberării condiționate, se propun reguli noi cât privește echivalarea muncii prestate, în care se include și elaborarea de lucrări științifice publicate sau de invenții și inovații brevetate, cu o parte din durata pedepsei, reguli ce sunt diferențiate în funcție de vârsta condamnaților (majori sau minori) și condițiile concrete de muncă. Ca element de noutate, se introduce reglementarea potrivit căreia participarea la cursuri de școlarizare sau de calificare ori recalificare profesională, fiind asimilată muncii prestate, dă dreptul la considerarea ca executată a unei părți din pedeapsă, reglementare menită să stimuleze procesul de reeducare și reinserție socială a persoanelor condamnate.

În proiectul de lege, sunt reglementate și documentele întocmite de administrația penitenciarului, respectiv registrele de evidență, dosarul individual al fiecărei persoane condamnate și documentele privitoare la decesul persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate.

În Titlul V al proiectului de lege, sunt reglementate dispoziții speciale cu privire la măsurile preventive privative de libertate, care se execută în cursul urmăririi penale în centre de reținere și arestare preventivă, care funcționează în subordinea Ministerului Administrației și Internelor, iar în cursul judecății în centre de arestare preventivă sau în secții speciale ale penitenciarelor, ambele funcționând în subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor. Aceste dispoziții se întemeiază pe regula aplicării pentru persoanele aflate în executarea măsurilor preventive privative de libertate a acelorași prevederi reglementate pentru persoanele condamnate, excepție făcând cele care sunt incompatibile cu scopul măsurilor preventive.

Titlul VI al proiectului de lege stabilește dispoziții tranzitorii, în sensul că, în termen de 3 luni de la data intrării în vigoare a legii, comisia pentru individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate din fiecare penitenciar va stabili pentru fiecare persoană condamnată la o pedeapsă privativă de libertate regimul de executare, conform dispozițiilor Codului penal și legii.

Față de cele prezentate a fost elaborat proiectul de Lege alăturat, pe care îl supunem Parlamentului spre adoptare, cu procedura de urgență prevăzută de art.76 alin.(3) din Constituția României, republicată.

PRIM – MINISTRU

The image shows a handwritten signature in black ink, which appears to read "Tăriceanu", written over a circular official stamp. The stamp contains text in Romanian, including "ROMANIA" and "MINISTERUL JUSTITIEI", and a date "14.04.2011".

CĂLIN POPESCU-TĂRICEANU